

W. V.

**"The Metalogicon", John of Salisbury,
Berkeley and Los Angeles 1955 :
[recenzja]**

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/3, 609-610

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

teoria względności, elektryczność, budowa atomu, mechanika kwantowa, radioaktywność i promieniowanie kosmiczne, jądro atomu, astrofizyka.

Książka jest napisana ciekawie i może zainteresować nie tylko fizyka czy historyka nauki, ale każdego, kto się interesuje zagadnieniami współczesnej nauki. Z. Polaków wymieniono w tekście jedynie Marię Curie i M. Smoluchowskiego. Książka należy do serii zwanej „100 lat“, w ramach której ukazały się też prace obejmujące rozwój niektórych innych dziedzin (m.in. chemia, archeologia, psychologia).

B.O.

Włodzimierz Hołubowicz, *Opole w wiekach X—XII*, „Śląsk“, Katowice 1956, s. 360.

Praca W. Hołubowicza, kierownika badań archeologicznych prowadzonych od kilku lat na terenie wczesnośredniowiecznego miasta na Ostrówku w Opolu, przeznaczona jest w zasadzie dla szerszego grona czytelników. Choćby jednak ze względu na to, że pełne naukowe opracowanie dokonanych odkryć nie jest jeszcze opublikowane, książka zainteresuje niewątpliwie również archeologów i historyków techniki.

Po nakreśleniu historii badań archeologicznych w Opolu oraz zasadniczych faktów z dziejów Opolszczyzny autor opisuje obszernie w kolejnych rozdziałach budownictwo, hutnictwo, rękodzieła i komunikację wczesnośredniowiecznego Śląska Opolskiego, tak jak można je odtworzyć na podstawie wykopalisk na Ostrówku. Ostatnie rozdziały poświęcone są kulturze i sztuce Ostrówka.

Książka jest bogato ilustrowana (również rycinami kolorowymi) oraz zawiera okazałą bibliografię przedmiotu.

E.O.

John of Salisbury, *The Metalogicon*. Translated from Latin, with an Introduction, Critical Notes and Bibliography by Daniel D. McGarry, Berkeley and Los Angeles 1955, s. XXVII+305.

Napisany w roku 1158 *Metalogicon* uważany jest za dzieło przełomowe w dziejach historii pedagogiki. Autor pisał je z myślą o obronie tego programu nauczania, jaki zawierało wówczas trivium. Atakowano mianowicie gramatykę i logikę, domagając się likwidacji tych przedmiotów.

W czasach Jana z Salisburyskiego studium gramatyki oznaczało bliski kontakt z klasyczną łaciną i poglądami tych wielkich starożytnych autorów, których dzieła stały się za kilka stuleci podstawą renesansowego humanizmu. Natomiast studiowanie logiki zakładało znajomość praktyczną i teoretyczną arystotelesowskiego *Organonu*.

Wybitny uczony średniowieczny kreślił w swym dziele obraz ówczesnego stanu nauczania, opisywał swoje studia w Chartres i Paryżu oraz postaci czołowych ówczesnych intelektualistów: Abelarda, Gilberta de la Porrée i Thierry z Chartres. *Metalogicon* świadczy, że dwunastowieczna teoria i praktyka

pedagogiczna oparte były na zasadach klasycznych, przepojonych jednakże zasadami christianizmu.

Angielskie tłumaczenie — pierwsze tłumaczenie tego dzieła na język współczesny — pozwala czytelnikom zapoznać się dokładnie z tym podstawowym traktatem pedagogicznym, który jest równocześnie źródłem cennych informacji o ówczesnym stanie wielu gałęzi nauki.

Wydanie poprzedzone jest wstępem oraz zaopatrzone w gruntowne przypisy w tekście.

W.V.

Jan Pachon ski *Dawne mury floriańskie*, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Kraków 1956, s. 67.

Broszura składa się z dwóch części: pierwsza z nich daje zarys historyczny fortyfikacji i organizacji obrony miasta, drugą stanowi przewodnik po wystawie „Dawne warownie Krakowa“.

Praca ma z natury rzeczy charakter popularny, niemniej zawiera szereg szczegółów mogących zainteresować również i historyka techniki, zwłaszcza historyka budownictwa, i historyka sztuki wojennej. Wskażę tu na opisy konstrukcji murów i urządzeń obronnych zamieszczone w części pierwszej i na ciekawe omówienie uzbrojenia w części drugiej (tabela zestawiająca stan artylerii krakowskiej XVII w.). W pierwszej części podano także rysunki starych machin wojennych, wydaje się jednak, że dane o ich zasięgu są mocno przesadzone.

Będąc przeznaczona dla szerokiego kręgu odbiorców, praca przyczynia się do spopularyzowania zainteresowań zagadnieniami techniki. Na szczególną uwagę zasługuje załączona bibliografia z dziedziny architektury wojskowej i historii uzbrojenia, licząca około 150 pozycji polskich i obcych.

S.F.

Stanisław Michalkiewicz, *Górnictwo węglowe w Zagłębiu Wałbrzyskim do końca XVIII wieku*, Wydawnictwo „Trybuna Wałbrzyskiej“, Wałbrzych 1956, s. 28.

„Trybuna Wałbrzyska“ podjęła ciekawą inicjatywę wydania szeregu opracowań z historii Wałbrzycha i jego okolic. Opracowania te połączone w cykl nazwany Biblioteką Wałbrzyską. Niektóre z nich znalazły się już na półkach księgarskich, a między innymi *Górnictwo węglowe w Zagłębiu Wałbrzyskim do końca XVIII wieku*.

Praca ta obejmuje historię górnictwa węglowego począwszy od XIV wieku, z którego to czasu pochodzą dokumenty dotyczące pierwszej, jak się przypuszcza, kopalni węgla na terenie Zagłębia Wałbrzyskiego. Autor przedstawia temat w powiązaniu z panującymi wówczas warunkami politycznymi i gospodarczymi, wskazując, jak wpływały one na rozwój górnictwa węglowego. Podkreśla np., że czynnikiem hamującym ten rozwój był brak pobliskich ośrodków hutniczych.